

10. Сердюк В.О. Судова правотворчість в контексті здійснення правової реформи в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2013. Випуск 21. Частина II. Том. С. 90–93.

11. Корнев А. В. Сравнительный анализ понимания судебного правотворчества в англо-саксонской и романо-германской правовых системах. URL: http://www.kapartner.ru/sravnitelniy_analiz/ (дата звернення: 05.01.2020).

12. Соломонюк О. Я. Проблематика судової правотворчості в науковій літературі. *Молодий вчений*. 2018. № 7(1). С. 232-235.

13. Романюк Я. Судова правотворчість в умовах реформування правосуддя: постановка проблеми. *Право України*. 2016. № 10. С. 9-20.

REFERENCES:

1. Filyk, N. (2012). Osoblyvosti pravotvorennya v diyal'nosti sudovykh orhaniv. *Yurydychnyy visnyk – Legal Bulletin*, 4(25), 40-4. [in Ukrainian].

2. Kizlova, O. (2015). Katehoriyi «sudovyyu pretsedent» i «sudova praktyka» v systemi dzherel tsyvil'noho prava. *Pravo i suspil'stvo – Law and society*, 6(3), 83-88. [in Ukrainian].

3. Kozyubra, M. (2016). Sudova pravotvorchist': anomal'ya chy imanentna vlastyvist' pravosud'ya. *Pravo Ukrainy – Ukrainian law*, 10, 38-48. [in Ukrainian].

4. Montesquieu, S. (1964). *O dukhe zakonov*. Moscow. [in Russian].

5. Trebetskiy, E. (1906). *Entsiklopediya prava: izdatel'stvo po zapiskam studentov*. Kiev. [in Russian].

6. Amfiteatrov, N., Kurskiy, A., & Shifman M. (Ed). (1948). *Izbrannyye stat'i i rechi*. Moscow. [in Russian].

7. *Sudebnaya praktika v sovetskoy pravovoy sisteme – Judicial practice in the Soviet legal system*. (1979). Moscow. [in Russian].

8. Stetsik, N. (2010). Sudova pravotvorchist': zahal'noteoretychna kharakterystyka. *Chasopys Akademiyi advokatury Ukrainy – Journal of the Academy of Advocacy of Ukraine*, 8(3), 1-5. [in Ukrainian].

9. Malyshev, B. (2009). Sudova pravotvorchist' yak naukova katehoriya porivnyal'noho pravoznavstva. Porivnyal'ne pravoznavstvo: suchasnyy stan i perspektyvy rozvytku. Zb. Stately. Kyiv. [in Ukrainian].

10. Serdyuk, V. (2013). Sudova pravotvorchist' v konteksti zdiysnennya pravovoyi reformy v Ukraini. *Naukovyy visnyk Uzhhorod's'koho natsional'noho universytetu. Seriya PRAVO – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. The RIGHT series*, 21, 90-93. [in Ukrainian].

11. Kornev, A. Sravnitel'nyy analiz ponimaniya sudebnogo pravotvorchestva v anglo-saksonskoy i romano-germanskoj pravovykh sistemakh (accessed 05.01. 2020). [in Russian].

12. Solomyuk, O. (2018). Problematyka sudovoyi pravotvorchosti v naukoviy literaturi. *Molodyy vchenyy – Young scientist*, 7(1), 232-235. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 8.01.2020

УДК 340.12

DOI <https://doi.org/10.36550/2522-9230.2020.8.3>

*Поляруш Світлана Іванівна,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових
дисциплін та адміністративного права
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
e-mail: sv_polyarush@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-1157-3248>*

ВЧЕННЯ ПРО ПРАВА ЖІНОК У СТАРОДАНЬОМУ СВІТІ

Спираючись на віровчення Стародавнього Сходу та філософську думку античності і Риму, у статті охарактеризовано соціальний статус жінки як учасниці гендерних відносин у період стародавньої історії. Констатовано, що у стародавньому суспільстві домінували погляди на жінку як об'єкт управління з боку чоловіків. Наведені приклади виходу жіноцтва на публічну арену суспільного життя. Підкреслено намагання жінок зламати соціальні стереотипи щодо гендерних ролей. Звернуто увагу на пояснення жіночого начала Ін'я і його взаємодію з чоловічим началом Ян у давньокитайському трактаті „Книзі Змін”. Зазначено, що трактування державного управління як керівництва сім'єю у конфуціанстві, не дало можливості китайським філософам вийти за межі патріархального підходу до ролі і місця жінки

у суспільстві. Відзначено, що у філософії Стародавньої Індії сформувалося три культурні моделі ставлення до жіноцтва: патріархальна у брахманізмі, матриархальна у санх'я та протоєгалітарна у буддизмі. Висунуто припущення, що найбільш прогресивним вченням був буддизм. Продемонстровано, що мусульманське віровчення арабського світу поступово відходило від лояльного ставлення до жіноцтва через зіткнення з патріархальними традиціями завойованих народів. Розглянуто особливості ставлення до жінок з боку давньогрецьких мислителів Платона, Арістотеля та Піфагора. На основі аналізу наукових доробок українських вчених відмічено, що серед грецьких філософів найбільш прогресивним у питанні ставлення до жіноцтва був Платон з його ідеєю створення ідеальної держави рівних можливостей для чоловіків і жінок. Підкреслено, що у Стародавньому Римі навіть Ціцерон не виходив за межі традиційних поглядів суспільства на роль жінки. Оцінено публічно-правове і приватно-правове становище жінки-громадянки Риму. Зроблено висновок, що чоловічий світ усіяло витісняв жіноцтво із публічної сфери життя і лише окремі найбільш прогресивні мислителі стародавнього часу ламали вказані традиції.

Ключові слова: соціальний статус жінки, конфуціанство, індійські віровчення, іслам, філософія античності, Ціцерон.

Poliarush S. THE STUDY ON WOMEN'S RIGHTS IN THE ANCIENT WORLD

Based on the beliefs of the Ancient East and the philosophical thought of antiquity and Rome, the article describes the social status of women as a participant in gender relations in the period of ancient history. It has been stated that in ancient society, views on women as an object of control by men were dominant. Examples of women's entry into the public arena of public life are given. Emphasis is placed on women's efforts to break the social stereotypes of gender roles. Attention is drawn to the explanation of the Yin feminine principle and its interaction with the Yang masculine onset in the ancient Chinese treatise Book of Changes. There were indicated that the interpretation of government as a family leadership in Confucianism did not allow Chinese philosophers to move beyond the patriarchal approach to the role and place of women in society. It is noted that in the philosophy of Ancient India, three cultural models of attitudes towards womanhood were formed: the patriarchal in Brahmanism, the matriarchal in the Sankhya and the proto-egalitarian in Buddhism. It has been suggested that Buddhism was the most progressive teaching. It has been demonstrated that the Muslim doctrine of the Arab world has gradually shifted from loyalty to womanhood through clashes with the patriarchal traditions of the conquered peoples. The peculiarities of the attitude towards women by the ancient Greek thinkers Plato, Aristotle and Pythagoras are considered. Based on the analysis of scientific achievements of Ukrainian scientists, it was noted that among the Greek philosophers, Plato was the most progressive in the issue of attitude to womanhood with his idea of creating an ideal state of equal opportunities for men and women. It is emphasized that in ancient Rome, even Cicero did not go beyond the traditional views of society on the role of women. The public-legal and private-legal position of a Roman woman was assessed. It is concluded that the masculine world has in every way supplanted femininity from the public sphere of life and only some of the most progressive thinkers of ancient times have broken these traditions.

Key words: women's social status, Confucianism, Indian doctrines, Islam, philosophy of antiquity, Ciceron.

Постановка проблеми. Суспільна цінність гендерної рівності сьогодні не викликає сумнівів. До цієї ідеї людство йшло в теоретичному і практичному вимірі протягом усього періоду існування державності. У вказаному контексті буде цікавим розглянути процес зародження уявлень про соціальний статус жінки у ранніх релігійних доктринах та у вченнях мислителів стародавнього світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Протягом останнього десятиліття в Україні з'явилася ціла плеяда науковців, які вивчають окреслену нами проблему у філософському, соціологічному, історичному та правовому вимірах. Серед науковців буде доречним назвати І. Андрусак, А. Бідюкову, О. Білу, Н. Бондаренко, Л. Буряк, О. Гриценко, В. Гришко, Т. Демків, Ю. Івченко, О. Кожухар, В. Корженко, С. Лівчук, Л. Ліщук, О. Олешко, М. Палагнюк, Л. Петренко, І. Пограничну, Я. Радиш, К. Степаненко, В. Черняхівську. Дослідники вивчають роль і місце жінки у суспільстві у залежності від зміни соціально-правових відносин та вплив життєвих реалій на позиції щодо вказаної вище проблеми філософів різних історичних епох.

Метою статті є характеристика різних підходів філософів та окремих віровчень стародавнього світу щодо суспільного статусу жіноцтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблем гендеру безпосередньо чи дотично торкалася переважна більшість філософів усіх історичних епох. Оскільки ними були переважно чоловіки, тож гендерні стереотипи тогочасних суспільств наклали свій відбиток на філософську думку.

Розвиток гендерної теорії прийнято поділяти на чотири етапи:

- від стародавніх часів до XVIII ст. – домінування ідей нерівного становища жінки та чоловіка у суспільно-політичному житті;
- XIX – формування концептуальних підходів до проблеми рівності прав жінок і чоловіків, історико-політичні передумови появи гендерної теорії;
- початок XX ст. – до 70-х років XX ст. – розмежування у науковій думці суспільних очікувань жінок і чоловіків, що зумовило розвиток гендерної ідентичності;
- із 70-х рр. XX ст. до сьогодні – зародження і розвитку гендерної теорії та інституціоналізація гендерних досліджень [1, с. 82].

На нашу думку перший етап досить об'ємний, охоплює період стародавнього часу і середньовіччя, добу Відродження та Просвітництва. Він вимагає більш детального опрацювання проблеми гендерної рівності. Тому ми зупинимось на періоді стародавнього часу.

Нерівність статей сформувалася ще у первісному суспільстві. На думку дослідниці Л. Ліщук

„первинний розподіл праці між чоловіком і жінкою, потреба у відтворенні населення визначили цілком різні умови існування представників різної статі, закріпивши за чоловіками право на „зовнішню” діяльність, на освоєння світу та панування над ним, а відтак – на роль суб’єкта історії, а за жінками – право на народження і виховання дітей, на влаштування дому і побуту” [2, с. 214].

Однак, усталена традиція періодично нівелювалася самими ж жінками у період стародавнього світу. Людству добре відомі цариці стародавніх цивілізацій, які зуміли підняти свої країни на високий щабель розвитку. В історії Стародавнього Єгипту закарбувалися у пам’яті майбутніх поколінь п’ять жінок-фараонів, які одноособово виконували функції управительок-політикинь: Нитокрис (близько 2200 р. до н.е.), Нефрусебек (бл. 1763-1759 рр. до н.е.), Хатшепсут (1489-1468 рр. до н.е.), Таусерт (біля 1194-1192 рр. до н.е.) та Клеопатра VII Філопатор (47-30 рр. до н.е.).

Відзначились також жінки і у військовій справі. Так, у стародавньому Китаї неабиякої популярності ще за життя набула жінка-воєначальниця із династії Шан Фу Хао (померла у 1200 р. до н.е.), ватажок кельтського повстання проти панування Риму в Англії Боудіка (зб-61 рр. н.е.), цариця Пальміри та очільниця антиримського повстання Зенобія (240-після 272 рр. н.е.), в’єтнамська воїтелька у боротьбі з китайськими завойовниками Чіу Тхі Чинь (III ст.н.е.).

На теренах окремих наук та мистецтв прославилися перша жінка-історик і поетеса стародавнього Китаю Бань-Чжао (45-120 рр.).

У давній Греції були добре відомі твори поетес Сапфо, Мертіди, Телесілли, Корінни, Ерінни та інших [3]. Викликали повагу і захоплення дружина Піфагора і математикиня Феано (VI-V ст. до н.е.), філософиня Гіпсархія (IV ст. до н.е.), філософиня та математикиня Гіпатія Олександрійська (350-415 рр.). Давньогрецький філософ Сократ не приховував, що навчався риториці у жінки Перикла розумниці Аспазії та у пророчиці-жриці з гострим розумом та логічним мисленням Діотими. Однак, у більшості випадків видатними жінками Афін були повії-гетери [4, с. 290-291]. Відомо також, що Академії Платона в Афінах навчалися жінки Ластенія Мантінейська та Аксіотея Фліуська. У Піфагорійській школі теж здобували знання на рівних чоловіки і жінки. Уславилася своїми знаннями і перша відома в історії жінка-лікар Агнодіка (IV ст.н.е.).

За законами Лікурга (IX-VIII ст. до н.е.) жінки були рівними з чоловіками за своїм соціальним статусом у стародавній Спарті. Їх часто виховували як і чоловіків. «Свобода жінки – чи не найпарадоксальніше породження спартанського тоталітаризму і його мілітаристської, максимально маскулінізованої культури» [5, с. 82].

Наведені факти свідчать, що жінки навіть у стародавні часи ламали стереотипи чоловічого уявлення про роль і місце жінки в суспільстві.

Філософія Стародавнього Сходу приділяла дуже скромну частку уваги соціальному статусу жінки.

У стародавньому китайському філософському трактаті епохи династії Чжоу „Книзі Змін” (біля 700 р. до н.е.) простежується чітке розмежування категорій Ян – Инь. Світлий знак Ян уособлював властивості неба, сонця, сили, чоловічої енергії. Темний знак Инь втілював властивості землі, місяця, ночі, слабкості, жінки. Не можна не помітити, що знаки Ян і Инь, як чоловік і жінка, знаходяться у тісному зв’язку. Це своєрідне пояснення картини світу за допомогою вчення про чергування протилежних явищ Инь і Ян, які лише в поєднанні можуть підтримувати гармонію в суспільстві. На думку творців „Книги Змін” відмінність між чоловіками і жінками є природним станом всесвіту, а не частиною соціальної сфери. У той же час, природне співвідношення між Инь і Ян є підставою лідируючої ролі чоловіка і підвідомчої ролі жінки. Якщо Инь починає виконувати лідерські функції, то можлива руйнація соціальної організації.

Етично-філософська школа конфуціанства, заснована відомим філософом Конфуцієм (551-479 рр. н.е.), трактує державне управління через призму сім’ї, де відносини правлячих і підданих представлені як сімейні: молодші залежать від старших, влада керівника – це влада батька. Управління мають здійснювати благородні мужі за допомогою традиційно сформованих норм поведінки людей і ритуалів, а не за допомогою жорстких законів [6, с. 29]. У контексті такої концепції Конфуцій порівнював маленьких людей з жінками. Він стверджував, що з обома групами важко впоратися: наблизивши їх, вони стають непокірними і перестають тебе поважати, а віддалиш – нарікають та ремствують. За твердженням Конфуція жінка була джерелом хаосу, непередбачуваності і вже на ранніх етапах розвитку китайського суспільства, її соціальні ролі обмежувалися законами і мораллю [7, с. 36].

На думку І. Святенко конфуціанство заклало основи патріархального сексизму, у якому жінка розглядається як об’єкт служіння маскуліноцентричним ієрархіям та має бути відформатованою під стереотипи зручності для обслуговування чоловіків у звичайних та надзвичайних умовах [8, с. 26-27].

Пізніше, в епоху раннього середньовіччя, поет Лі Шан-инь (813-858 рр.), який жив за часів доби Тан, і вірші якого відрізняються вишуканістю і витонченістю, наставляв батьків: „Навчи сина пам’ятати про справи предків; тримати слово; бути шанобливим і відповідальним, безкорисливим і скромним; мати широкі погляди; взявшись за справу, вивчати її; вдосконалюватися в шести мистецтвах: етикеті, музиці, стрільбі з лука, управлінні кіньми, каліграфії та математиці. Навчи доньку вивчати жіночу роботу; лагідності та шанобливого ставлення до старших; читати і рахувати; обережності та м’якості у розмовах; не передавати плітки; поважати підлеглих”. Чоловік — носій пам’яті поколінь, жінка — облаштовує реальне життя. Однак, і духовне життя повинно було бути на висоті. Жінки творили на поетичних та живописних теренах.

На думку дослідниці Н. Ісаєвої, у традиційному Китаї жіночі поетичні тексти народжувалися у рамках чітко визначеного канону „високої літератури”, однак з постійною тенденцією розхитування цих рамок і виходу за їх межі (показова творчість Сюе Тао та Лі Цінчжао) [9, с. 229].

Філософія Стародавньої Індії неоднозначно ставилася до жіноцтва. І. Святненко переконливо доводить що в гендерній культурі індуїзму виділяється три культурні моделі відносин між чоловіком і жінкою:

а) патріархально-сексистська модель, яка є домінантною і розкритою в законах Ману та Дхармашастрі, себто в брахманізмі;

б) матріархально-геніколатрична модель, представлена в джерелах філософії санх'я;

в) протогалітарна модель, яку реалізує буддизм [10, с. 101].

Закони Ману наставляли жінку поважати чоловіка як бога, навіть якщо він позбавлений високих моральних якостей. За філософією санх'я чоловік уподібнює невиявлений ідеальний світ, а жінка – це проявлений світ, який потребує уваги, прагнення служити. Однак, чоловіча духовна зрілість потребує відлюдництва і тоді роздвоєність світу зникає. У буддистському вченні жінки набувають більше прав і свобод. Вони можуть ставати черницями і залишатися соціально активними суб'єктами.

Говорячи про арабський світ, необхідно констатувати, що дослідження статусу жінки торкаються переважно періоду становлення ісламу. В доісламський період жінка мала переважно статус об'єкта економічного панування. Науковиця Т. Шамсутдинова-Лебедюк, аналізуючи релігійно-ідейні джерела ісламу (Коран, Сунну, тафсіри) на предмет положень про взаємовідносини чоловіків і жінок, підкреслює, що у священній книзі мусульман запропоновано достатньо прогресивні як на той час погляди щодо гендерних проблем. За Кораном чоловік і жінка наділені різними функціями. Для обох статей великою цінністю є шлюб, який більше схожий на договір. Чоловіки мають більше прав у шлюбних відносинах. Вони можуть одружуватися на християнках і іудейках, мати чотири дружини (переважно із дівчат-сиріт). Однак, жінки є економічно захищеними. Так, вона має право на спадкування майна після смерті батьків або чоловіка. Важливе завдання Корану – створити оптимальні умови для продовження роду в умовах агресивного зовнішнього середовища. У Сунні й тафсірах жінка розглядається як гріхозна за своєю природою істота, яка знаходиться значно нижче від чоловіка. Феміністичні сили Корану не розвинулися через завойовницькі походи арабів, які зіткнулися в Азії та Північній Африці з більш жорстким ставленням до жінок [11, с. 10-12]. У той же час, в ісламі відповідальність чоловіка за дружину, дітей, родину в цілому надзвичайно висока.

Характеризуючи розвиток вчень про права жінок у Стародавній Греції, відмітимо широке їх розмаїття. Інтелектуальна еліта давньогрецького суспільства відрізнялася кардинально протилежними думками щодо ролі і місця жінок у суспільстві. Достатньо пригадати слова Сократа (489-399 рр. до н.е.): „Три речі можна вважати щастям: що ти людина, а не дика тварина, що ти грек, а не варвар, і що ти чоловік, а не жінка”. Відомою також є репліка Геракліта з Ефеса (VI ст. до н.е.): „...лише двічі радіє тобі дружина: в день весілля і в день похорон”. Демосфен (384-322 рр. до н.е.), прогресивний оратор і мислитель, описуючи становище жінок у Стародавній Греції, говорить: „Куртизанки потрібні для того, щоб догоджати нашій плоті, гетери – для насолоди, а дружини – для того, щоб народжувати нам законних дітей”.

На думку Ю. Івченко, усі ідеї античного періоду щодо соціальних аспектів статі доцільно згрупувати таким чином:

- чоловіки є людьми, а жінки – тілесним додатком до них. Представником вказаного напрямку мислення став Арістотель з його знаменитою фразою: «Жінка є жінкою через відсутність чоловічих властивостей, тому ми маємо бачити в жінці істоту, яка страждає природною неповноцінністю». Дана концепція обґрунтовує патріархальне домінування чоловіків у суспільстві;

- статі є соціально рівними, але між ними є істотні біологічні відмінності. Вказану концепцію започаткував Платон;

- поділ на статі – недосконалість людського роду, яку у майбутньому необхідно ліквідувати. Вказану точку зору відстоювали Піфагор та Платон [12, с. 12].

Родоначальником ідеї гендерної рівності вважають Платона. Він пропонує у „Законах” надати жінкам з чоловіками рівні права. І ця ідея виникла у нього як результат вивчення досвіду Спарти та разом з ідеями ліквідації інституту сім'ї і домашнього виховання дітей. У „Державі” Платон говорить, що створення майбутньої держави з рівними можливостями для чоловіків і жінок, є ймовірним за умови, якщо до влади придуть справжні філософи. Жінки теж особистості, тому здатні управляти державою, однак, завдання їм треба давати легші. Філософ фактично іде в розріз із загальноприйнятими стереотипами тогочасного суспільства.

Арістотель сформулював „біологічну парадигму” у проблемі соціального статусу жіноцтва. Оскільки жінка теоретично здатна приймати суспільно-політичні рішення, однак вона є пасивним елементом, тож підпорядковується у сім'ї чоловікові, але за статусом вона вища від рабів [13, с. 88]. Основний лейтмотив творів Арістотеля щодо жіноцтва – це вказівки слабкій статі що необхідно їм робити в сім'ї.

І третій напрямок розуміння статусу жінки у суспільстві представлений Піфагорійською школою. Піфагор серед людських чеснот найвище цінував розсудливість, яка дає можливість жити у злагоді в сім'ї, суспільстві і державі. Інші настанови рекомендували жінкам розділяти з чоловіком усі випробування життя, не мати поза межами сім'ї шлюбних стосунків, не пліткувати. На думку В. Корженко, настанови

Піфагорійської школи сприяли формуванню нового типу відносин, що базувався на високих морально-етичних нормах і сприяв відкритості у відносинах та гендерній рівності [14, с. 4].

Римський філософ і державний діяч М. Ціцерон вважав, що біологічні особливості жінок не дають можливості їм реалізовуватися у публічній сфері (у політиці, у військовій справі). Навіть у приватній сфері конкретного домогосподарства жінки мають підпорядковуватися чоловікам. Винятки становили жіночі особи найвищих правлячих кіл.

Правове становище жінки-громадянки Риму було близьким до становища чоловіка-громадянина у сфері набуття громадянства. Проте, жінки були усунені із сфери публічного управління і правотворчості. Торкаючись же правового становища жінки у приватному праві, зазначимо, що науковиця І. Малютіна дійшла висновку, що воно змінювалося в зв'язку зі зміною соціокультурних та економічних періодів римської держави. Ці зміни позначалися на правовій активності жінки і були етапами переходу жінки від недієздатності у приватному праві в архаїчні часи до її дієздатності в часи пізньої республіки та імперії [15].

Висновки. Підводячи підсумки сказаному вище, необхідно констатувати, що у найдавніший період державних утворень стародавнього світу місце жінки окреслювалося переважно колом сім'ї. До нас дійшли відомості про цілу плеяду жінок, які намагалися реалізувати себе у публічній сфері суспільного буття (від керівниць держави до професійних лікарко та філософинь). У східних віровченнях та на сторінках філософських трактатів мислителів Заходу жіночому питанню приділялося вкрай мало уваги. Були окремі спроби відійти від традиційних уявлень про статус жінки у суспільстві з боку буддизму та Платона. Їх можна назвати першими спробами зламу гендерних стереотипів, завдяки яким відбувається оновлення і гуманізація форм соціального буття на світовому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гендерна абетка для українських медіа / Котова-Олійник С., Стельмах Б., Ярош О.: посібник / Софія Котова-Олійник, Богдана Стельмах, Оксана Ярош. Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2013. 106 с.
2. Ліщук Л. Гендерні ролі в історії цивілізації. *Мультиверсум*. Філософський альманах: Зб. наук. пр. К., 2007. Вип. 63. С. 214-227.
3. Перші поетеси: кодекс давньогрецької жіночої поезії / Упорядкування, переклад з давньогрецької, передмова і коментарі Т. Лучука. Львів: Видавництво «Астролябія», 2019. 448 с.
4. Небитов А. Еволюція форм сексуальної експлуатації жінок у стародавньому світі. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/402/1/34.pdf> (дата звернення: 28.12.2020).
5. Кравець В. Проблеми міжстатевих та шлюбно-сімейних стосунків у Античній Греції. URL: <file:///C:/Users/User/Desktop/Формування прав жінок/2013 Міжстатеві стосунки стародав.Греції.pdf> (дата звернення: 28.12.2020).
6. Коваленко Є. Становлення культури менеджменту в Стародавньому Китаї. *Культура і сучасність*. 2018. № 1. С. 26-33.
7. Чижун Г. Жіночий портрет у китайському живописі XX – початку XXI століття : образно-стильова еволюція: дис. ... д-ра мистецтвознавства. Харків, 2019. 416 с.
8. Святненко І. Конфуціанство та гендерна культура Японії. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/staptp_2016_72_4%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/staptp_2016_72_4%20(2).pdf) (дата звернення: 26.12.2020).
9. Ісаєва Н. Тематична парадигма китайської класичної жіночої поезії як відображення потенціалу субверсивності. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Lits_2017_1\(1\)_22.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Lits_2017_1(1)_22.pdf) (дата звернення: 26.12.2020).
10. Святненко І. Гендерна культура в індуїзмі: Традиціоналістський та модернізаційний аспекти. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/364-Article%20Text-692-1-10-20161018.pdf> (дата звернення: 28.12.2020).
11. Шамсутдинова-Лебедюк Т. Сімейно-шлюбні відносини в ісламі: релігієзнавчий аспект: автореф. дис. ... канд. філософ. наук. К., 2005. 20 с.
12. Івченко Ю. Роль жінки в історії античної філософії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2014. Вип. 29. Ч.2. Т.1. С.12-14.
13. Бондаренко Н. Історичні аспекти розвитку вчень про права жінок. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/FP_index.htm_2011_2_15%20\(6\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/FP_index.htm_2011_2_15%20(6).pdf) (дата звернення: 28.12.2020).
14. Корженко В. Гендерні відносини: філософські ідеї та соціальні практики в античному суспільстві. URL: <file:///C:/Users/User/Desktop/Формування%20прав%20жінок/01.pdf> (дата звернення: 26.12.2020).
15. Малютіна І. Категорія „жінка” у публічному і приватному праві Стародавнього Риму. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/jnn_2013_3_5%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/jnn_2013_3_5%20(1).pdf) (дата звернення: 26.12.2020).

REFERENCES:

1. Kotova-Oliynyk, S., Stel'makh, B., & Yarosh, O. (2013). Henderna abetka dlya ukrayins'kykh media. Lutsk: Volyn Art Agency "Teren". [in Ukrainian].
2. Lishchuk, L. (2007). Henderni roli v istoriyi tsyvilizatsiyi. Mul'tyversum. *Filosofs'ky al'manakh – Philosophical almanac*, 63, 214-227. [in Ukrainian].
3. Luchuk, T. (Ed). (2019). Pershi poesy: kodeks davn'ohrets'koyi zhinochoyi poeziyi. Lviv: Astrolabia Publishing House. [in Ukrainian].
4. Nyebytov, A. Evolyutsiya form seksual'noyi ekspluatatsiyi zhinok u starodavn'omu sviti. Retrieved from <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/402/1/34.pdf>. (accessed: 28.12. 2020). [in Ukrainian].

5. Kravets, V. Problemy mizhstatevykh ta shlyubno-simeynykh stosunkiv u Antychniy Hretsiyi. Retrieved from file:///C:/Users/User/Desktop/Формування прав жінок/2013 Міжстатеві стосунки стародав.Греції.pdf. (accessed: 28.12. 2020) [in Ukrainian].
6. Kovalenko, E. (2018). Stanovlennya kul'tury menedzhmentu v Starodavn'omu Kytayi. *Kul'tura i suchasnist'* - Culture and modernity, 1, 26-33. [in Ukrainian].
7. Zhizhong, G. (2019). *Zhinochyy portret u kytays'komu zhyvopysi KHKH - pochatku KHKHI stolittya : obrazno-styl'ova evolyutsiya* [Female Portrait in Chinese Painting of the Twentieth - Early Twentieth Centuries: Evolutionary-Style Evolution] (*Doctor's thesis*). Kharkiv. [in Ukrainian].
8. Svyatnenko, I. Konfutsianstvo ta henderna kul'tura Yaponiyi. Retrieved from file:///C:/Users/User/Downloads/staptp_2016_72_4%20(2).pdf (accessed 26 December 2020). [in Ukrainian].
9. Isayeva, N. Tematychna paradyhm a kytays'koyi klasychnoyi zhinochoyi poeziyi yak vidobrazhennya potentsialu subversyvnosti. Retrieved from file:///C:/Users/User/Downloads/Lits_2017_1(1)_22.pdf (accessed: 26.12.2020). [in Ukrainian].
10. Svyatnenko, I. Henderna kul'tura v indyuzizmi: Tradytsonalist's'kyi ta modernizatsiynny aspekt. Retrieved from file:///C:/Users/User/Downloads/364-Article%20Text-692-1-10-20161018.pdf (accessed: 28.12.2020). [in Ukrainian].
11. Shamsutdinova-Lebedyuk, T. (2005). *Simeyno-shlyubni vidnosyny v islami: relihiyevnavchyy aspekt* [Family-marriage relations in Islam: the religious aspect] (*Extended abstract of Candidate's thesis*). Kyiv. [in Ukrainian].
12. Ivchenko, Y. (2014). Rol' zhinky v istoriyi antychnoyi filosofiyi. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya Pravo – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. The Right Series*, 29, 12-14. [in Ukrainian].
13. Bondarenko, N. Istorychni aspekty rozvytku vchen' pro prava zhinok. Retrieved from file:///C:/Users/User/Downloads/FP_index.htm_2011_2_15%20(6).pdf (accessed: 28.12. 2020). [in Ukrainian].
14. Korzhenko, V. Henderni vidnosyny: filosof's'ki ideyi ta sotsial'ni praktyky v antychnomu suspil'stvi. Retrieved from file:///C:/Users/User/Desktop/Формування%20прав%20жінок/01.pdf (accessed: 26.12.2020). [in Ukrainian].
15. Maljutina, I. Katehoriya „zhinka” u publichnomu i pryvatnomu pravi Starodavn'oho Rymu. Retrieved from file:///C:/Users/User/Downloads/jnn_2013_3_5%20(1).pdf (accessed 26.12. 2020). [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 19.01.2020

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.36550/2522-9230.2020.8.4>

*Турковський Олександр Ярославович,
Голова Дніпропетровського обласного
територіального відділення
Антимонopolного комітету України
e-mail: kaf_forever@i.ua
<https://orcid.org/0000-0002-6193-6027>*

ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано форми діяльності територіальних підрозділів Антимонопольного комітету України. Автором наведено доктринальні погляди науковців на класифікацію форм діяльності центральних органів виконавчої влади. Серед правових форм діяльності територіальних підрозділів Антимонопольного комітету України досліджено нормотворчу, правозастосовчу, установчу та контрольну форми діяльності. Неправові форми, що характеризуються однорідною діяльністю, що не пов'язана з учиненням юридично значущих дій і прийняттям правових актів, представлені у дослідженні організаційною та матеріально-технічною. Автором наводяться спільні ознаки правових форм діяльності підрозділів Антимонопольного комітету України. Запропоновано обґрунтування необхідності дослідження форм діяльності даних територіальних підрозділів, як складових державного управління у сфері конкуренції. Зауважено, що в сучасних умовах удосконалення механізмів управління у сфері економічної конкуренції можливе, зокрема завдяки оптимізації конкурентного адміністрування. Разом з тим, з огляду на обсяг повноважень територіального відділення, визначений законодавством, та приймаючи до уваги особливості його адміністративно-правового статусу автор робить висновок, що в існуючому правовому полі територіальне відділення Антимонопольного комітету України може використовувати як засоби субординаційного характеру, так й характеру координації-взаємодії. Підсумовуючи, наведено авторські пропозиції по удосконаленню існуючої системи управління конкурентними відносинами та контролю за дотриманням таких відносин з метою прискорення процесу формування проконкурентної